СИЛАБУС

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї ТА СІМЕЙНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ»

Рівень вищої освіти	*Другий (магістерсткий)*
Освітньо-професійна програма	*«Психологія»*
Факультет	*Педагогічний*
Кафедра	*Психології*
Семестр	*2*
Кількість кредитів	*3*
Мова викладання	*українська*

Викладач	*канд.психол.н., проф. Терновик Наталія Анатоліївна*
Контактна інформація	*nato4ka66@ukr.net*

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація	Навчальна дисципліна «Психологія сім'ї та сімейне консультування» є важливим складником фахової підготовки магістрів психології, що поєднує теоретико-методологічний аналіз інституту сім'ї та практичний інструментарій системної допомоги родинам. Програма курсу спрямована на глибоке вивчення сім'ї як відкритої психологічної системи, її структурно-функціональних характеристик, параметрів (згуртованість, гнучкість, ієрархія, міфи, межі), а також закономірностей життєвого циклу й нормативних криз. Особливий акцент зроблено на вивченні деструктивних сімейних систем, феноменології конфліктів, розлучень, насильства та порушень дитячо-батьківських взаємин. Прикладний блок дисципліни охоплює опанування методології сімейного діагностування (циркулярні інтерв'ю, генограми, структурні карти) та сучасних шкіл сімейної терапії (системної, стратегічної, структурної, емоційно-фокусованої, боуенівської). Магістри здобувають практичні навички ведення первинного прийому сімейної пари чи родини, укладання терапевтичного контракту, нейтралізації тріангуляцій та супроводу сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах. Володіння методами сімейного консультування робить випускника висококонкурентним фахівцем у приватній практиці, соціальних службах та психологічних центрах.
Мета та цілі	**Метою** вивчення дисципліни є формування у майбутніх магістрів психології цілісної системи поглиблених теоретичних знань про сім'ю як складну відкриту психологічну систему, а також розвиток професійних

	практичних умінь, навичок та компетентностей, необхідних для здійснення системної діагностики, кризового супроводу, короткострокового та тривалого консультування і психотерапії сімейних систем і пар. **Завдання:** сформувати системне психологічне мислення, здатність аналізувати індивідуальні проблеми клієнтів як наслідок і симптоми дисфункції сімейної структури в цілому розкрити основні параметри сімейної системи: її структуру, ієрархію, підсистеми, психологічні межі, сімейні міфи, правила, таємниці та трансгенераційні сценарії; дослідити закономірності життєвого циклу сім'ї, специфіку проходження нормативних і ненормативних сімейних криз на кожному з етапів; вивчити етіологію та феноменологію деструктивних сімейних процесів: емоційного відчуження, міжособистісних конфліктів, домашнього насильства, подружніх зрад, психології розлучення та порушень дитячо-батьківських взаємин; проаналізувати провідні методологічні школи сімейної терапії: класичний системний, структурний, стратегічний, боуенівський, емоційно-фокусований та наративний підходи; опанувати інструментарій системної сімейної діагностики, включаючи техніки циркулярного інтерв'ювання, складання та аналізу генограм, побудови структурних карт родини; навчитися укладати терапевтичний контракт з парою або багатопоколінною сім'єю, визначати фокусний запит та межі відповідальності сторін; сформувати практичні техніки керування емоційним полем під час прийому конфліктуючих клієнтів, навички екологічного переривання деструктивних циклів комунікації безпосередньо в кабінеті психолога; опанувати стратегії психологічної допомоги родинам у кризових станах, зокрема в ситуаціях вимушеної розлуки партнерів, адаптації до умов воєнного стану, релокації, втрати або хвороби членів сім'ї; розвинути навички супервізійного аналізу власних дій, утримання терапевтичного нейтралітету (метапозиції) та екологічної роботи з явищами переносу і контрпереносу.
Результати навчання	Після вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти: знатимуть теоретико-методологічні засади системного підходу в сімейній психології та ключові положення провідних шкіл сімейної терапії (М. Боуена, С. Мінухіна, К. Вітакер, В. Сатір, С. Джонсон); структурно-функціональні параметри сімейної системи: підсистеми, межі, ієрархію, сімейні правила, міфи, таємниці та трансгенераційні (міжпоколінні) сценарії; закономірності життєвого циклу родини, психологічний зміст нормативних криз та особливості їх перебігу на кожному етапі розвитку сімейної системи; етіологію та динаміку дисфункціональних сімейних процесів: психологічні механізми домашнього насильства, подружніх конфліктів, зрад, розлучення та порушень дитячо-батьківської взаємодії; специфіку та методичні засади сімейної психодіагностики, кризового консультування та терапевтичного супроводу родин, які перебувають під впливом екстремального стресу та воєнних чинників. Після вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти набувають навичок: застосовувати системне мислення під час концептуалізації клієнтських випадків, розглядаючи індивідуальні симптоми як прояв дисфункції всієї сімейної системи; володіти інструментарієм системного діагностування: професійно збирати сімейний анамнез, будувати й інтерпретувати генограми, структурні карти та застосовувати техніки циркулярного

	інтерв'ювання; укладати терапевтичний контракт із сімейною парою чи багатопоколінною родиною, визначаючи чіткі межі, цілі та тривалість консультативного процесу; моделювати та реалізовувати психотерапевтичні інтервенції (рефреймінг, сімейні скульптури, екстерналізацію, роботу з емоційними циклами переслідування-відсторонення) для гармонізації стосунків; розробляти та впроваджувати програми психологічного супроводу для родин у кризових станах (вимушена розлука через війну, втрата близьких, релокація, адаптація до інклюзивного простору). Здобувачі вищої освіти набудуть **компетентностей**, що дозволять їм: застосовувати системне мислення під час аналізу життєдіяльності родини, розглядаючи індивідуальні проблеми та симптоми клієнтів як прямий наслідок дисфункції сімейної структури в цілому; аналізувати структурно-функціональні параметри сімейної системи, включаючи ієрархію, внутрішні підсистеми, психологічні межі, сімейні правила, міфи, таємниці та трансгенераційні сценарії роду; оцінювати динаміку життєвого циклу сім'ї, прогнозувати виникнення нормативних та ненормативних криз на різних етапах розвитку родинної системи; концептуалізувати клієнтські випадки, спираючись на теоретичний базис провідних шкіл сімейної терапії, включаючи структурний, стратегічний, боуенівський, емоційно-фокусований та наративний підходи; професійно збирати сімейний анамнез, будувати й інтерпретувати трипоколінні генограми, структурні карти та діагностичні матриці міжособистісних взаємин; володіти технологією циркулярного інтерв'ювання для виявлення прихованих паттернів взаємодії, емоційних трикутників та міжпоколінних коаліцій; кваліфіковано застосовувати стандартизований інструментарій та проективні методики для експрес-оцінювання рівнів згуртованості, гнучкості, емоційного задимлення та задоволеності шлюбом; укладати терапевтичний контракт із сімейною парою чи багатопоколінною родиною, визначаючи чіткі межі, цілі, тривалість та розподіл відповідальності в консультативному процесі; реалізовувати покрокові кризові протоколи психологічної допомоги родинам у стані гострого або хронічного стресу, зокрема в ситуаціях домашнього насильства, подружніх зрад, емоційного вигорання та розлучення; проводити терапевтичний супровід сімей в умовах війни, надаючи екологічну допомогу дистанційним родинам, сім'ям військовослужбовців із бойовою психічною травмою, вимушеним переселенцям та родинам у ситуації невизначеної втрати; моделювати та впроваджувати психотерапевтичні інтервенції, включаючи техніки сімейної скульптури, рефреймінгу, позитивної конотації, екстерналізації та схематичної перебудови деструктивних циклів.
Soft skills:	Розвиток «гнучких навичок» - soft skills: утримувати стабільний професійний нейтралітет (метапозицію) та рівну емпатичну дистанцію до всіх членів родини, успішно блокуючи спроби клієнтів втягнути психолога у тріангуляції чи коаліції; екологічно керувати емоційним полем аудиторії, контейнувати сильні почуття гніву, горя, агресії чи тривоги конфліктуючих членів родини безпосередньо в кабінеті; здійснювати рефлексію власної діяльності, відслідковувати прояви індивідуальних сімейних тригерів, упереджень, явищ переносу та контрпереносу, вчасно звертаючись за супервізійною підтримкою.
Пререквізити	«Сучасні підходи до психологічної діагностики», «Психологічний практикум із індивідуального консультування особистості»

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Тема	План, короткі тези	Завдання	Бали
1.. Системний підхід у психології сім'ї та історія сімейної терапії	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. Творчі завдання: 1. Науково-публіцистичне есе «Лінійна проти системної: епістемологічний зсув у розумінні клієнтського симптому». Магістрантам необхідно написати аналітичне критичне есе, присвячене революційному переходу психологічної науки від класичної лінійної парадигми (причина – наслідок) до циркулярної системної епістемології. Студент має обрати будь-який поширений індивідуальний симптом (наприклад, дитячий енурез, панічні атаки у дорослого або депресивний стан підлітка) і розібрати його з двох позицій. Спочатку описати його класично лінійно (як проблему самої людини), а потім деконструювати цей симптом як ідентифікованого пацієнта сімейної системи. Есе має дати відповідь на питання: чому системі вигідний цей симптом для збереження закону гомеостазу? 2.Психоісторична реконструкція «Психолог сімейної терапії на віртуальній супервізії». Магістрант обирає одну з ключових історичних постатей, яка стояла біля витоків сімейної терапії (Грегорі Бейтсон, Мюррей Боуен, Вірджинія Сатір або Сальвадор Мінухін).Студент має уявити, що цей науковець став його супервізором у XXI столітті. Необхідно описати короткий складний клієнтський кейс із сучасної практики (наприклад, конфлікт у парі через залежність від соцмереж або вимушену дистанцію через війну) і написати розгорнуту відповідь від імені обраного піонера терапії. Текст має чітко відображати історичний фокус саме цього автора (наприклад, Бейтсон аналізував би концепцію подвійного зв'язку, а Сатір – паттерни комунікації та самооцінку).	6
2. Структурно-функціональні параметри сімейної системи	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. Творчі завдання: 1. Науково-публіцистичне есе «Територіальні війни в родині: психологічний аналіз деформації меж та підсистем»Формат: Письмова індивідуальна робота (обсяг – 3-4 сторінки, оформлення за стандартами	6

		наукових робіт).Суть завдання: Магістранту необхідно написати критичне аналітичне есе, присвячене дослідженню порушень внутрішніх і зовнішніх кордонів сімейної системи за класичною концепцією Сальвадора Мінухіна.Творчий фокус: Студенту пропонується дослідити феномен перевернутої ієрархії та парантифікації, коли дитина змушена виконувати роль батька чи матері для власних батьків. В есе потрібно дати відповіді на питання: які соціокультурні чинники сьогодення (наприклад, тривала розлука батьків, вимушене проживання кількох поколінь в одному обмеженому просторі) провокують розмивання кордонів між подружньою та дитячою підсистемами? Як жорсткі, непроникні зовнішні межі родини впливають на її здатність отримувати соціальну підтримку в кризові періоди? 2. Практичний практикум «Архітектурна карта родини: структурне картографування дисфункцій». Письмовий аналітичний звіт із графічними елементами (обсяг – 2-3 сторінки). Магістрант отримує або конструює самостійно опис складної сімейної ситуації. Використовуючи символіку структурної сімейної терапії (лінії зв'язку, типи меж, знаки коаліцій), студент має: Накреслити структурну карту (схему) цієї родини в її поточному дисфункціональному стані. Описати, які функції в цій системі блокуються через порушення ієрархії та міжпоколінні альянси. Запропонувати та графічно зобразити цільову терапевтичну модель цієї родини (як мають виглядати межі та підсистеми після успішного сімейного консультування).	
3. Внутрішня феноменологія родини: правила, міфи, таємниці та сценарії	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. Творчі завдання: 1. Науково-публіцистичне есе «Скелети в сімейній шафі: психогенний вплив таємниць та деструктивних міфів на три покоління»Формат: Письмова індивідуальна робота (обсяг – 3-4 сторінок, стандартне наукове оформлення без використання лапок).Магістранту необхідно написати критичне аналітичне есе, присвячене дослідженню прихованих регуляторів сімейної системи. В основу аналізу має лягти концепція сімейних міфів та феномен сімейних таємниць. Студент має відповісти на ключові методологічні питання: як	6

		неусвідомлюваний сімейний міф допомагає системі виживати в часи гострих соціальних потрясінь, але водночас блокує розвиток і сепарацію окремої особистості? Яким чином приховані сімейні таємниці (пов'язані з репресіями, втратами, важкими хворобами чи виключеними з роду членами сім'ї) виявляються у вигляді несвідомих симптомів, страхів або депресивних станів у представників третього покоління? Слід проаналізувати цей процес крізь призму концепції трансгенераційної передачі травми. 2. Практичний практикум-реконструкція «Деконструкція трансгенераційного коду: аналіз клієнтського життєвого сценарію». Письмовий аналітичний звіт з елементами графічного моделювання (обсяг – 2-3 сторінок). Магістрант розробляє або бере зі своєї тренінгової практики розгорнутий опис трипоколінного життєвого сценарію клієнта, який стикається з повторюваними життєвими невдачами. Студент має виступить у ролі сімейного терапевта і виконати три кроки деконструкції: Виділити явні та приховані сімейні правила, що передавалися з покоління в покоління. Сформулювати головне сімейне послання (ін'єкт), яке неусвідомлено керує поведінкою клієнтки. Запропонувати схему терапевтичного розкріпачення клієнтки від деструктивного сценарію (алгоритм сепарації від батьківських директив та формування власного авторського стилю життя).	
4 Динаміка та життєвий цикл сім’ї: нормативні кризи	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. Творчі завдання: 1. Науково-публіцистичне есе «Горизонтальні виклики часу: психологічні механізми подолання нормативних криз сучасної родини». Письмова індивідуальна робота (обсяг – 3–4 сторінки). Магістранту необхідно написати критичне аналітичне есе, засноване на класичних моделях життєвого циклу сім'ї за концепціями Елізабет Дюваль та Картера-МакГолдріка. Фокусом дослідження є аналіз горизонтального стресу, який виникає під час переходу родини з однієї стадії розвитку на іншу. Студент має дати обґрунтовану відповідь на питання: чому нормативні кризи (наприклад, укладання шлюбу та притирання характерів, народження першої дитини або синдром	6

		опустілого гнізда) часто призводять до дисфункції системи та розлучень? Яким чином сучасні українські реалії (вимушена розлука пар через війну, релокація, економічний тиск) накладаються на нормативні кризи життєвого циклу, ускладнюючи проходження природних етапів розвитку родини? 2. Практичний практикум-експертиза «Аналіз сімейної системи на зламі життєвого циклу: концептуалізація випадку». Письмовий аналітичний звіт з елементами психотерапевтичного планування (обсяг – 2-3 сторінки). Магістрант розробляє або бере з власного консультативного досвіду опис сім'ї, що переживає нормативну кризу. Студент виступає в ролі системного сімейного консультанта і виконує такі аналітичні кроки: Визначити та описати психологічні завдання розвитку, які стоять перед цією родиною на поточному етапі життєвого циклу. Зафіксувати деформації структури (коаліції, порушення кордонів підсистем, тріангуляції), що виникли як неадаптивна спроба системи впоратися із кризою. Скласти орієнтовний короткостроковий план системних інтервенцій для допомоги подружжю в успішному переході на новий етап.	
5. Дисфункціональні сімейні системи та ненормативні кризи	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. Творчі завдання: 1. Науково-публіцистичне есе «Анатомія сімейної дисфункції: стабілізуюча роль клієнтського симптому в співзалежних системах». Магістранту необхідно написати критичне аналітичне есе, присвячене феноменології ненормативних криз та деструктивних процесів у родині. Теоретичною основою мають виступати класичні та сучасні концепції адиктології та системного підходу (зокрема, праці Б. Вайнголд, Дж. Меллоді та дослідження воєнного травматизму останніх років).Студент має дати науково обґрунтовану відповідь на питання: яким чином хронічний конфлікт, зрада або хімічна/емоційна залежність одного з членів подружжя стають жорстким клеєм, що утримує дисфонкціональну систему від розпаду? Необхідно проаналізувати деструктивну динаміку трикутника Карпмана	6

		(Рятівник – Переслідувач – Жертва) як автоматичний механізм регуляції тривоги в родині. Окрему увагу слід приділити тому, як тривалий екстремальний стрес під час війни загострює приховані сімейні деструкції та провокує ненормативні кризи (раптове розлучення, гострі прояви домашнього насильства). 2. Практичний практикум «Психологічна деконструкція циклу домашнього насильства: розбір кейсу та побудова карти безпеки». Магістрант розробляє або аналізує на основі практики соціальних служб опис деструктивної сімейної системи, де присутнє хронічне психологічне та економічне насильство (наприклад, ситуація тотального контролю, газлайтингу та ізоляції жінки з боку чоловіка, що посилюється його спалахами гніву).Студент виступає в ролі кризового сімейного консультанта і виконує три завдання: Проаналізувати представлений випадок і зафіксувати фази циклу насильства за Леонорою Вокер (наростання напруги, гострий інцидент, медовий місяць) у контексті цієї конкретної родини. Визначити, які сімейні міфи та приховані правила підтримують тривалість цих стосунків і блокують звернення Жертви за допомогою. Скласти покроковий план безпеки та первинної психологічної стабілізації для постраждалої особи, враховуючи специфіку роботи з кризовою системою (абсолютний пріоритет фізичної безпеки над сімейною терапією).	
6. Методологічні школи та напрями системної сімейної терапії	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. Творчі завдання: 1. Науково-публіцистичне есе «Поліфонія системних інтервенцій: порівняльний аналіз структурного та боуенівського підходів у роботі з сімейною кризою. Магістранту необхідно написати аналітичне критичне есе, присвячене порівнянню двох фундаментальних методологічних напрямів сімейної терапії: структурної моделі Сальвадора Мінухіна та теорії сімейних систем Мюррея Боуена. Студент має обрати фокусний запит (наприклад, хронічні конфлікти між подружжям через виховання дитини) і проаналізувати його крізь призму двох різних методологій. В есе потрібно	6

		відповісти на питання: як відрізняється роль і позиція терапевта в кабінеті у структурному підході (де консультант виступає активним режисером змін підсистем і меж) від позиції в боуенівській терапії (де фахівець є дослідником-тренером і фокусується на диференціації Я партнерів)? Яким чином техніки розігрування трансакцій Мінухіна та робота з сімейними трикутниками Боуена допомагають досягти довготривалих змін у родинному гомеостазі? 2. Практичний практикум «Ширми сімейного конфлікту: деконструкція випадку з позиції трьох терапевтичних шкіл». Магістрант розробляє або бере на основі практичної підготовки складний сімейний кейс. Студент має виступити в ролі супервізора-аналітика і запропонувати по три фокусні терапевтичні інтервенції (запитання, завдання чи техніки) для цієї родини з позиції трьох різних шкіл: Міланська школа (Класичний системний підхід): сформулювати системну позитивну конотацію для симптому дитини та розробити одне парадоксальне приписання для батьків. Гуманістичний підхід Вірджинії Сатір: описати, які паттерни комунікації (плакатор, блеймер, комп'ютер, дистрактор) використовують члени родини, та запропонувати техніку сімейної скульптури для легалізації почуттів. Постмодерністський підхід (Наративна практика): сформулювати 2–3 запитання на екстерналізацію проблеми, щоб відокремити підлітка від ярлика бунтівниці (наприклад, дослідити, як саме Протест намагається керувати стосунками в родині).	
7. Методологія та інструментарій системної сімейної діагностики	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. Творчі завдання: 1. Науково-публіцистичне есе «Психометричні ліміти та системні горизонти: методологічні виклики діагностики сімейного поля». Магістранту необхідно написати критичне аналітичне есе, присвячене методологічним проблемам і специфіці дослідження сім'ї як єдиного організму, а не просто як суми її індивідуальних учасників. Студент має порівняти два підходи до діагностики: стандартизований кількісний (наприклад, використання відомої шкали FACES-IV для оцінки згуртованості та гнучкості) та якісний	6

		системний (метод побудови генограми Мюррея Боуена). В есе потрібно відповісти на питання: у чому полягають обмеження тестових опитувальників при роботі з парою в стані гострої кризи чи прихованого конфлікту? Як феномен сімейного міфу та соціальної бажаності викривляє результати тестування? Чому якісні методи діагностики (зокрема циркулярне інтерв'ю) є одночасно і діагностичним, і терапевтичним інструментом сімейного психолога? 2. Практичний практикум-експертиза «Розшифровка міжпоколінного шифру: побудова та інтерпретація клінічної генограми». Магістрант розробляє або бере на основі реального практичного випадку детальну трипоколінну історію родини. Запит клієнта пов'язаний із повторюваними деструктивними паттернами (наприклад, три покоління жінок у роду виховують дітей самотужки, а чоловіки або зникають безвісти, або демонструють емоційну холодність та алкоголізацію). Студент має виступити в ролі сімейного діагноста і виконати такі завдання: Накреслити графічну генограму цієї родини (три покоління), використовуючи стандартні символи системної терапії для позначення типів стосунків (конфліктні, розірвані, надто близькі/злиті). Виділити та описати емоційні трикутники, міжпоколінні коаліції, сімейні таємниці та вертикальні стресори, що зафіксовані на схемі. Сформулювати діагностичну гіпотезу: як саме невирішений конфлікт або травма минулих поколінь підтримує актуальний симптом клієнта в теперішньому часі.	
8. Психологічна специфіка ведення первинного сімейного прийому	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. Творчі завдання: 1. Науково-публіцистичне есе «Прокляття арбітра: методологічні виклики та ризики контрпереносу при утриманні терапевтичного нейтралітету». Магістранту необхідно написати критичне аналітичне есе, присвячене феномену терапевтичного нейтралітету (метапозиції) на першому прийомі пари, яка перебуває у стані гострого відкритого конфлікту. Студент має дати глибоку відповідь на питання: чому конфліктуючі партнери несвідомо намагаються залучити сімейного психолога у	6

		тріангуляцію та змусити його зайняти позицію судді? З якими внутрішніми пастками та контрпереносними реакціями стикається консультант, коли один із партнерів транслює образ явного агресора, а інший – безпорадної жертви? Як зберегти рівну емпатичну дистанцію до обох сторін і пред'явити парі їхній деструктивний паттерн взаємодії, не викликавши опору та звинувачень в упередженості? 2. Практичний практикум-моделювання «Технологія першого контакту: деконструкція скарги та укладання терапевтичного контракту». Магістрант самостійно моделює або бере зі своєї практичної підготовки фрагмент перших 20 хвилин первинного прийому сім'ї (батько, мати та 10-річна дитина), де батьки звертаються зі скаргою на агресивну поведінку сина, повністю заперечуючи наявність проблем у власних стосунках. Студент має розписати покроковий скрипт інтервенцій сімейного консультанта, спрямованих на: Екологічне приєднання до кожного члена системи, враховуючи дитину, без формування коаліцій. Переформулювання індивідуального запиту батьків про виправлення дитини (ідентифікованого пацієнта) у системний запит про дослідження правил комунікації в родині в цілому. Укладання первинного контракту: фіксація правил роботи (присутність усіх учасників, заборона на таємні дзвінки психологу поза сесіями, розподіл відповідальності). 3. Творчий проєкт «Протокол психологічного захисту: Чек-лист маркерів тріангуляції для сімейного консультанта». Створення прикладного методичного інструменту, робочої матриці-пам'ятки або цифрового гайду для внутрішнього використання терапевтом (обсяг – 1-2 сторінки). Магістранту необхідно розробити авторську карту екологічної стійкості, яку практикуючий психолог може тримати на робочому столі для швидкого відслідковування спроб сімейної системи зруйнувати його нейтральну позицію безпосередньо під час сесії. Розробка має містити дві обов'язкові частини: Діагностична зона маркерів розщеплення: опис вербальних та невербальних сигналів, за допомогою яких пара намагається	

		втягнути психолога у свої альянси (наприклад, пошук візуального контакту з терапевтом під час звинувачення партнера, фрази типу: Ну ви ж як чоловік/жінка мене розумієте, або спроби розкрити таємницю від партнера наодинці). Мовні щити метапозиції: 4-5 готових комунікативних технік та мовних шаблонів для екологічного повернення парі їхніх маніпуляцій (наприклад, техніки легалізації трикутника, повернення відповідальності системі, фрустрації спроб маніпулювати статтю чи статусом терапевта).	
9. Емоційно-фокусована терапія у роботі з сімейними парами	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. Творчі завдання: 1. Науково-публіцистичне есе «Вразливість як міст до безпеки: інтеграція теорії прив'язаності та емоційного фокусування в терапії пар». Магістранту необхідно написати критичне аналітичне есе, присвячене методологічним засадам емоційно-фокусованого підходу. В основу дослідження має лягти аналіз трансформації первинних і вторинних емоцій партнерів у процесі створення безпечного емоційного зв'язку.Студент має дати обґрунтовану відповідь на питання: чому традиційні когнітивно-поведінкові техніки навчання пар навичкам комунікації часто виявляються неефективними в моменти гострого афективного стресу? Яким чином емоційно-фокусована терапія працює з глибинними потребами прив'язаності? Необхідно розкрити психологічний механізм переходу партнера від захисної реакції гніву та звинувачень (вторинна емоція) до пред'явлення власного страху відкидання та самотності (первинна емоція). 2. Практичний практикум-моделювання «Картографія сімейного танцю: деконструкція деструктивного циклу переслідування-відсторонення». Письмовий аналітичний звіт з елементами покрокового моделювання діалогу (обсяг – 2-3 сторінки). Магістрант розробляє або бере на основі клінічних прикладів розгорнутий опис комунікативної пастки пари. Наприклад: дружина з тривожним стилем прив'язаності при емоційному відстороненні чоловіка починає посилювати критику та контроль, а чоловік з уникаючим стилем, сприймаючи це як тотальну загрозу й невдачу, ще глибше	6

		занурюється в мовчання та роботу.Студент виступає в ролі емоційно-фокусованого терапевта і виконує три завдання: Описати автоматичний негативний цикл взаємодії цієї пари (кроки, реакції, тригери), визначивши позиції Переслідувача та Відстороненого. Написати фрагмент терапевтичного діалогу (скрипт сесії на 5-6 реплік), де за допомогою техніки відображення та рефреймінгу терапевт допомагає парі побачити, що їхнім справжнім ворогом є сам автоматичний деструктивний цикл, а не партнер. Сформулювати первинні емоції та приховані потреби прив'язаності, які ховаються за поведінкою обох партнерів у цьому циклі.	
10. Кризове сімейне консультування в умовах екстремального стресу та війни	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. Творчі завдання: 1. Практичний практикум-експертиза «Протокол супроводу родини в ситуації невизначеної втрати: концептуалізація кризового випадку». Письмовий аналітичний звіт з елементами побудови тактичного плану кризового втручання (обсяг – 2-3 сторінки). Магістрант розробляє або бере на основі практичного досвіду кризових центрів опис сімейної системи, що зіткнулася з невизначеною втратою (Ambiguous Loss за Полін Босс) – ситуацією, коли один із членів родини (син або чоловік) вважається зниклим безвісти за особливих обставин під час бойових дій. Сім'я застрягла у хронічному запереченні та емоційних гойдалках між надією та розпачем, що повністю паралізувало її життєдіяльність і деформувало дитячо-батьківські підсистеми. Студент виступає в ролі кризового сімейного консультанта і виконує три завдання: Проаналізувати представлений випадок і описати, як ситуація невизначеності блокує проходження природних етапів горювання та руйнує сімейну структуру (ієрархію, розподіл ролей). Сформулювати першочергові завдання психологічної допомоги родині, спрямовані на легалізацію амбівалентних почуттів та відновлення внутрішньої стійкості без вимоги негайного визнання факту смерті. Розписати 3-4 фокусні інтервенції для стабілізації емоційного стану матері/дружини та захисту дитячої підсистеми від психологічної інтоксикації тривогою	6

		дорослих. 2. Творчий проєкт «Протишоковий навігатор: Скрипт першої допомоги для сімей вимушених переселенців. Як зберегти опору в парі». Створення текстового концепту та структури наочного психоосвітнього матеріалу або короткого аудіогайду для клієнтів (обсяг – 1-2 сторінки). Магістранту необхідно перекласти складні алгоритми кризової терапії на мову лаконічних пам'яток-інструкцій, які родина може застосовувати самостійно в перші місяці після релокації чи евакуації для зниження конфліктності в парі та відновлення психологічного суверенітету. Студент розробляє робочий чек-лист під назвою «Психологічний рюкзак сімейної стійкості». Інструмент повинен містити три обов'язкові блоки практичних кроків для партнерів: Блок легалізації стресу (Аудит емоційного задимлення): як екологічно пояснити партнеру, що спалахи гніву, дратівливість чи замикання в собі це нормальні реакції на ненормальні події, а не втрата кохання. Протокол щоденних сімейних ритуалів: створення міні-програм для відновлення сімейного гомеостазу (наприклад, техніки щоденного безпечного обміну емоціями, збереження подружнього часу без обговорення новин, відновлення тілесного контакту). Алгоритм протидії зовнішньому хаосу (Карта спільних рішень): техніка структурування щоденних планів для повернення відчуття контролю над власним життям всередині родини.	

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Основна

1. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім’ї : навч. посіб. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/6264

2. Психологія сім’ї : підручник / за ред. В. М. Поліщука. Суми : Університетська книга, 2021. 248 с. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/6268

3. Психологія сім’ї та шлюбу : таблиці, схеми, коментарі : навчально-наочний підручник / за заг. ред. О. М. Цільмак. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 266 с. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/6267

4. Ушакова І. Психологія сім’ї : конспект лекцій. Харків : НУЦЗУ, 2019. 90 с. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/6265

5. Федоренко Р. П. Психологія молодої сім’ї і сімейна криза : монографія. Луцьк : РВВ «Вежа» Волинського державного університету імені Лесі Українки, 2007. 168 с. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/6671

6. Сімейне консультування : навчально-методичний посібник / Г. В. Барабащук, В. М. Радчук, Н. М. Гуцуляк, Г. С. Фесун. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2025. 130 с. URL: https://dspace.chnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/882d9fb6-b6a7-4e0e-9ca6-07f12de9e679/content

7. Крамченкова В. О., Чепелєва Н. І. Подружні конфліктогени як ознака сімейної кризи на різних етапах життєвого циклу сім'ї. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія. 2022. № 1. С. 47–51. DOI: https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2022.1.9.

Додаткова

8. Сімейна етика і психологія : комплексний словник-довідник ключових термінів для студентів закладів вищої освіти психолого-педагогічного профілю / уклад. О. Л. Пінська. Кривий Ріг : КДПУ, 2026. 284 с. URL: http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/12551

9. Федоренко Р. П. Психологічна готовність до шлюбу та сім'ї : методичні рекомендації до освітнього компонента «Психологічна готовність до шлюбу та сім'ї». Луцьк : Вежа-Друк, 2024. 35 с.

10. Шевченко Н. Ф. Індивідуальне психологічне консультування : навч. посіб. для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Психологія» освітньо-професійної програми «Психологія». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. 220 с.

11. Цапушел Ю. Сімейне консультування в системі соціальної роботи з родинами в складних життєвих обставинах. Сучасні тенденції психологічної науки та практики у вирішенні проблеми особистісного і професійного самоздійснення особистості : зб. наук. пр. Вінниця : ВДПУ, 2026. Вип. 17, ч. 1. С. 330–334. URL: https://dspace.vspu.edu.ua/handle/123456789/17821

12. Dolga T. O., Melnyk Y. S., Tymosh Y. V. Комунікативні бар'єри в сім'ї: психолінгвістичний аналіз та консультування з урахуванням вікової специфіки. Scientific Notes of Lviv State University of Life Safety. Pedagogy and Psychology. 2025. № 1(5). С. 187–191. DOI: https://doi.org/10.32782/3041-1297/2025-1-25.

13. Психологія особистості й суспільства у вимірах війни і миру : зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 22 травня 2025 р.). Київ : НУБіП України, 2025. 152 с. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u178/250502_eec2fc96-710e-4222-a821-50743143425f.pdf#page=57

14. Яковенко О. В. Стратегія консультування сім'ї в системному підході. Соціальна робота і проблеми міграційних процесів у глобалізованому світі : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (3–4 травня 2018 р.). Чернівці, 2018. С. 278–281. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/13543

15. Яковенко О. В. Системний підхід у сімейному консультуванні. Психологія та психосоціальні інтервенції. 2018. Т. 1. С. 62–67. DOI: https://doi.org/10.18523/2617-2348.2018.62-67.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: www.nbuv.gov.ua
2. Електронна бібліотека Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України http://psychology-naes-ua.institute
3. Офіційний вебпортал Міністерства освіти і науки України (МОН)https://mon.gov.ua
4. Google Академія: http://scholar.google.com.ua

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Загальна політика	Здобувач освіти має відвідувати всі заняття згідно розкладу, не спізнюватися. Дотримуватися етики поведінки. Працювати з навчальною літературою, з літературою на електронних носіях і в Інтернеті. При

	пропуску занять проводиться усна співбесіда за темою. Відпрацьовувати практичні заняття. Виконати індивідуальне завдання.
Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.
Політика щодо академічної доброчесності	Під час виконання завдань вимагається дотримування правил академічної доброчесності. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн-тестування. При виконанні усіх видів завдань у випадку використанні штучного інтелекту здобувач має дотримуватися Політики відповідального, етичного та безпечного використання технологій штучного інтелекту (ШІ) у Приватному вищому навчальному закладі «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», розробленої для всіх учасників освітнього, наукового та адміністративного процесу.

ОЦІНЮВАННЯ

Нарахування балів	
Види оцінювання	**Бали**
Змістовий модуль 1 (теми 1-5)	30
Змістовий модуль 2 (теми 6-10)	30
Підсумковий контроль (теми 1-10)– залік	40

Розподіл балів для оцінювання успішності студентів		
Сума балів за всі види навчальної діяльності	**Оцінка ECTS**	**Оцінка за національною шкалою**
90-100	A	зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни